

אמר ליה רבה: לקטלוך תן לו שיהרוג אותך, ולא תיקטול ואתה אל תהרוג! כי —

מאי חזית למה נראה בעיניך דדמא דידך סומק טפי שהדם שלך אדום יותר, דילמא יתכן, שדמא דההוא גברא שהדם של האיש ההוא שציווך אדון העיר להורגו — סומק טפי אדום יותר?

כלומר, רבה ענה כן בדרך מליצה: האם ברציחתך יש יותר עוולה מרציחתו, האם ידוע לך שדמך חביב ונאה לפני הקב"ה יוצרך — יותר מדם חבירך?! (15)

וזו הסברא שעל שפיקות דמים חייבים למסור את הנפש, וממנו נלמד נערה המאורסה.

הגמרא ממשיכה לבאר התנאים שעל פיהם אמרו יעבור ואל ייהרג.

כי אתא כשהגיע רבי דימי מארץ ישראל, אמר בשם רבי יוחנן: לא שנו שבשאר עבירות יעבור ואל ייהרג, אלא שלא בשעת [השמד] גזירת המלכות, אבל אם הגוי אונסו בשעת גזירת המלכות לעבור אפילו על מצוה קלה [ובהמשך יבואר מה היא מצוה קלה] — יהרג ואל יעבור! כדי שלא ירגילו הגוים להמריך את לבבות בני ישראל (16).

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אפילו שלא בשעת גזירת מלכות, לא אמרו שבשאר עבירות יעבור ואל ייהרג, אלא אם הגוי אונסו לעבור עבירה כצינעה, אבל אם הוא כפרהסיה (17), אפילו אם אונסו לעבור על מצוה קלה — יהרג ואל יעבור!

ומברוינן: מאי מצוה קלה?

אמר רבא בר רב יצחק אמר רב אפילו אם טו ב

להשמיענו שאסור לו".

15. כן פירש רש"י.

והיד רמ"ה מפרש: הטעם שעל כל העבירות אמרה התורה: "עבור! ואל ייהרג" הוא, מפני שאם יחיה יקיים הרבה מצוות, כמו שאמרו במסכת יומא (פה ב): "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה".

וזו תשובת רבה: מי אומר לך שתאריך ימים יותר מחבירך, ותזכה לקיים הרבה מצוות, דילמא הוא יאריך ימים יותר ויקיים יותר מצוות.

16. כן מבאר רש"י.

הראשונים, עיין יד רמ"ה, מבארים עוד, שיש בכך משום קידוש ה'.

והר"ן מבאר פירוש זה, וזה לשונו: "וטעמא דמילתא, שבשעה שאומות העולם חושבין לבטל ישראל מן התורה — צריך לעשות חיזוק כנגדן

שלא לקיים מחשבתן. ומוטב שיהרגו כמה מישראל ואות אחת מן התורה לא תבטל! בזמן שהם רוצים לבטל אותה מישראל בכלל.

ואם שמע להם אפילו בחדרי חדרים — הדבר מתפרסם, מפני שמצאו שהועילו גזירתם. ולפיכך יהרג ואל יעבור, וזהו קידוש ה' ואהבת המקום הכוללת לכל בני ישראל".

עוד מבאר היד רמ"ה, אם יוותרו להם על מצוה קלה יבא הדבר שיתלמדו להעביר אותנו על שאר דברים, ותוצאותיו מי ישורנה.

17. כתבו הראשונים, עיין במאירי, שפרהסיה אינה דוקא "בפני" עשרה מישראל, אלא אפילו "בידיעת" עשרה מישראל.

וראייתם היא, מקושתית הגמרא לקמן: "והא אסתר פרהסיה הואי", ושם לא שייך לומר שהיה "בידיעת" ישראל.

בעני רבי ירמיה: אם היו תשעה בני ישראל, ועוד נכרי אחד, מהו? האם נקראת פרהסיה?

תא שמע: דתני רב ינאי אחיה אחי דרבי חייה בר אבא: אתיא למדים גזירה שוה "תוך" "תוך", כתיב הכא בפרשת קידוש ה': "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וכתיב התם בפרשת קורח (במדבר טז): "הבדלו מתוך העדה הזאת", [ועדה היא עשרה, כי אתיא נלמד גזירה שוה "עדה" "עדה" ממרגלים, דכתיב (שם יד): "עד מתי לעדה הרעה הזאת" מנה להלן, וכמו שבמרגלים "העדה הרעה" היו עשרה, מתוך שתיים עשרה המרגלים, כי יהושע וכלב לא נמנו בכלל "הרעה", וכולהו וכולם היו בני ישראל, אף כאן, בקידוש ה' — עשרה וכולהו ישראל.

הגמרא מקשה על מה שאמרו שבפרהסיה חייבים למסור את הנפש, למה לא מסרה עצמה אסתר למיתה, בעת שלוקחה לאחשוורוש הגוי.

הגוי אונסו לשנויי, לעשות שינוי בערקתא דמסאנא⁽¹⁸⁾ בצורת שרוך הנעל, אף שאין בכך שום מצוה, אלא מנהג בעלמא, אבל כיון שהוא בפרהסיה בפני ישראל, ימסור נפשו ויקדש את ה', ואל ינהג מנהג גוים.

ומדובר, כגון שיש במנהג ישראל צד יהדות, ודרך ישראל להיות צנועים⁽¹⁹⁾.

ומבררת הגמרא: וכמה בני אדם נקראת פרהסיה?

אמר רב יעקב אמר רבי יוחנן: אין נקראת פרהסיה — פחותה מעשרה בני אדם.

ומבררת הגמרא: הא פשיטא: שעשרה אלו ישראלים בעינן, דהרי כתיב: "ונקדשתי בתוך בני ישראל". והיות ומפסוק זה דרשינן מצוות "קידוש ה'", לכן פשיטא שהם צריכים להיות ישראלים.

לבושם אדום, וצבע השחור הוא דרך צניעות והכנעה.

וזה גם כוונת רש"י.

והתוס' במסכת שבת (מט א ד"ה נטלם) סוברים שבשינוי זה "מתנהג כגוי ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל". ומשמע מדבריהם, שאף אם אין בכך אפילו צד יהדות, גם כן מחוייב למסור את הנפש.

והיד רמ"ה כתב דדין זה נאמר רק אם הגוים אונסין לעבור על דבר שעוברים עליו משום: "ובחוקתיהם לא תלכו".

והתוס' והר"ן (שבת שם) שהיינו דוקא אם אונסין לעבור על מצות לא תעשה, אבל אם גזרו לבטל מצוות עשה, אין חייבים למסור את הנפש. והר"ן מוסיף סברא, שהרי יכולים

18. בשאלות (וארא מב) מבאר פירוש אחר מרש"י והראשונים, ואינו גורס "לשנויי".

ולדבריו הפירוש הוא: אם הישראל מסרב להגוי להשתחוות לעבודת כוכבים, ואומר לו הגוי: "כפוף עצמך ליד עבודת כוכבים לקשור נעליך, ויראה הדבר כאילו אתה משתחוה, ואם לא תעשה כן אהרגך". — חייב למסור את הנפש.

19. רש"י כתב: כגון שיש צד יהדות בדבר, ודרך ישראל להיות צנועים.

והר"ף כתב שרצועות נעלי הגוים היו אדומות, ושל היהודים שחורות.

והר"ף כתב שהר"ף נקט בדוקא דוגמא זו, שיש קפידיא בכך, שאין דרך הצנועים להיות

והא אסתר פרהסיה הואי? (20) (21)

— ברשעותם — להניחנו בבית האסורים, והמצות עשה תבטל מאליה.

אינה הולכת וכדומה, אינה חייבת למסור את הנפש —

אלא שקושיית הגמרא היתה, מטעם חילול ה' [לשון הר"ן: שאף על פי שאינה בכלל גילוי עריות החמור להיות נהרגת בצינעה משום עריות, מכל ראוי לומר שלא יהא היתר גמור, אלא הרי היא לכל הפחות כשאר כל המצוות, ובמקום פרהסיה דאיכא חילול ה' היתה צריכה למסור עצמה למיתה].

ומתירן אביי, שגם על חילול ה' שייך לומר "קרקע עולם".

ורבא חולק וסובר, שלא שייך לומר "קרקע עולם" על חילול ה', אלא, משום שהיה להנאת עצמו.

או, רבא אינו חולק, אלא מוסיף עוד טעם, למה לא מסרה עצמה על חילול ה'.

עוד תירוקן מביאים התוס', הגמרא לא החשיבה את זה כעריות, היות ואסתר לא נהנתה מביאת הרשע.

והתוס' מסרבים לקבל תירוקן זה, כי הם סוברים שאף בלי הנאה חייבים למסור את הנפש, כגון שלא כדרכה שהתורה קוראתה "עינוד".

וכן יתכן שנהנית קצת.

והיד רמ"ה תירוקן קושיית התוס', שהיא קושיא כפולה, כלומר, הרי אסתר לא מסרה עצמה אפילו בגילוי עריות, וכל שכן שאין צריכין למסור על שאר עבירות, ואיך אמרין שחייבים למסור אפילו על ערקתא דמסאנא.

לפי תירוקן הריב"ם, אין גורסין בברייתא לעיל אף עריות "תיהרג ואל תעבור", כי האשה אינה מצווה למסור את הנפש על גילוי עריות, מפני שהיא קרקע עולם, אלא גרסינן: "תיהרג ואל יעבור".

ואם נגרוס: "תיהרג ואל תעבור", נסביר שמדובר באופן שאינה קרקע עולם, אלא הולכת

20. מקשים התוס' [ד"ה והא ובימא פב]: למה הקשו שאסתר היתה בפרהסיה, הלא אפילו אם היה בצינעה, חייבים למסור את הנפש על עריות?! והתוס' מוכיחים שאסתר היתה נשואה למרדכי.

רבינו תם מתירן: דאין חייבים למסור את הנפש על בעילת גוי. מפני שזרעיה הפקר, והוא כביאת בהמה, כמו שנאמר: "וזרמת סוסים זרמתם".

הריב"ם חולק עליו, ומוכיח, שנאסרת לבעלה בביאת גוי.

ומבאר: המקשן ידע, שלגבי איסור עריות, הוי האשה קרקע עולם, ואין עליה חיוב למסור הנפש.

ומסברא ידע כן, שהרי גילוי עריות נלמד מרציחה, וברציחה — גם כן אם יהיה באופן של קרקע עולם אין חייבים למסור את הנפש. כגון אם הגוי לא יצוהו להרוג בידיים, אלא יזרוק אותו על התינוק שיתמעך, והוא הישראל אינו עושה פעולה בידיים, בודאי אינו חייב למסור את הנפש.

[והר"ן והמאירי מוסיפים עוד משל: אם היה ישראל מושלך בבור, ואמר לו אנס: "הזהר שלא תעלהו, שאם תעלהו אני הורג אותך".]

דהרי, הסברא שאמרה הגמרא שברציחה חייב למסור את הנפש, היתה: "מאי חזית דדמך סומק טפיי", כלומר, עדיף שיהרג נפש אחת בלי פעולת עבירה, מאשר שיהרג נפש על ידי פעולתך — עם עשיית מעשה רציחה. אבל במשל הנ"ל, הישראל לא עושה שום פעולה, ולכן אינו חייב למסור את נפשו.

וכיון שעריות נלמד מרציחה, נלמד גם בעריות, שבמקום שאין האשה עושה פעולה,

ומתריצין: **אמר אביי: אסתר לא עשתה דבר, אלא אחשוורוש עשה בה מעשה, והיא**

קרקע עולם חיתה. והוא משל, כשם שקרקע — דורכים עליה ואין הקרקע עושה דבר —

מעצמה ברצונה.

אם נסבור שהיתה אשת מרדכי, הקשו התוס': למה לא גירשה מרדכי בגט ותהיה פנויה? ותירצו: שהיה ירא שיוודע הדבר למלך עמה ומולדתה.

כתב הרמב"ם (פרק ה' מהלכות יסודי התורה הלכה א'): "כשיעמוד נכרי ויאנס את ישראל לעבור על אחת ממצוות האמורות בתורה, או יהרגו — יעבור ואל יהרג... במה דברים אמורים בשאר מצוות, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו: עבור על אחת מהן או תהרג — יהרג ואל יעבור".

וקשה, משמע שגם על גילוי עריות תיהרג ואל תעבור, כי הרי לא חילק בין איש לאשה, ולמה? הרי הוכיחו התוס' שפיר שבאשה לא שייך למסור את הנפש, מפני שהיא קרקע עולם? ומבאר בחידושי רבינו חיים הלוי, שהתוס' והרמב"ם חולקים בפירוש סברת רבא: מאי חזי דדמך סמוק טפי וכו'.

אפשר לפרשה, כמו שאכן פירשו רש"י ותוס', שעדיף ליהרג, במקרה שבין כך ובין כך יהרג אדם מישראל, ולא יעשה ישראל "מעשה רציחה" בפועל ממש, ושב ואל תעשה עדיף.

ולפיכך חידשו התוס', שגם ברציחה אם לא יעשה הישראל "מעשה בפועל", אינו מחוייב למסור עצמו, והוא הדין בנערה המאורסה.

אבל, עדיין קשה, הרי האשה "עוברת עבירה", אף שאינה עושה מעשה. ובשלמא בהדוגמא שהמציאו התוס', אם יזרקוהו על התינוק וכו', מובן, כי שם משתמש עמו הגוי, כחץ או כאבן, ו"מעשה הרציחה" עושה הגוי, אבל בנערה המאורסה הרי נבעלת ועוברת על איסור עריות?! ולכן, אכן חולק הרמב"ם, וסובר

שאין כאן סברא של "שב ואל תעשה" — ו"תיהרג" —

אלא, שסברת רבא היא: כיון דבין כך יהרג וישראל, לכן "מופקע" מדין "פקוח נפש" הדוחה את כל התורה, היות ולא יהיה כאן פקוח נפש —

ולפיכך, אין חילוק בין "עושה מעשה" ל"שב ואל תעשה".

והרמב"ם חולק על תוס', וסובר שבאופן שהמציאו התוס': אם יזרקוהו על התינוק וכו', אכן חייב למסור הנפש, מפני ש"מופקע" מדין "וחי בהם".

ולכן, לא הביא הרמב"ם הדין של "קרקע עולם", כי סובר שאין חילוק בין עושה מעשה, לבין שב ואל תעשה, בכל גווני חייבים למסור את הנפש. [כי לדעת התורה בעילת ערוה היא כרציה].

ואם תקשה, סוף סוף הגמרא תירצה "קרקע עולם", ואיך חלק הרמב"ם על הגמרא?

ומבאר, שהרמב"ם הסתמך על הנאמר בסוגיא אחרת (בבא מציעא סב): שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם — מתים, ואם שותה אחד מהם — מגיע לישוב... עד שבא רבי עקיבא ולימד: "וחי אחיך עמך" — חייך קודמים לחי חבירך. ושם הרי היה ב"שב ואל תעשה", ולא היה שום "מעשה רציחה", אלא מניעת הצלה, ואך ורק מטעם הפסוק "וחי אחיך עמך" — [הנאמר בדיני ריבית] הוא שנלמד שחיי קודמים, ובלי דרשה זו, היינו סוברים, שאינו יכול להינצל, ואין שום דין דחיה, כנ"ל.

21. הקשה הנמוקי יוסף, למה לא הקשתה הגמרא: "והא אסתר בשעת גזירת המלכות

כן אסתר⁽²²⁾.

ורבא מוכיח כן, מעובדא שהיה נהוג בימיו, שהפרסיים, שליטי בבל בימיו, שלחו משרתייהם — משרתי עבודה אלילים — להביא אור מכל בית ובית להעמיד בבית אלילים להתחמם העם נגדם, ולקחו אף מבני ישראל —

רבא אמר: אחשוורוש לא רצה להעבירה על הדת, אלא עשה כן משום **הנאת עצמו**, ובאופן זה — **שאני** שונה הדין, כי אין כאן חילול ה', ולכן לא חייבים ליהרג על כך⁽²³⁾.

והוה"ה. ודוחה הוכחת הרז"ה מאסתר, כי באסתר לא היה עבירת גילוי עריות [ועיין בהערה 20]. וכן דוחה הראיה מקוואקי ודימוניקי, משום ששם אין הישראל עובד עבודה זרה, אלא מכשיל את הגוים בעבודה זרה, והישראל עובר על הלאו של "לפני עור לא תתן מכשול". ולא זו היא הלאו כללי לכל התורה, ואינו חלק מחלקי עבודה זרה, ועל לאו גרידא אין חייבים למסור את הנפש, אם הגויים מתכוונים להנאת עצמן.

והרמב"ן הביא ראיות לשיטתו.

ממה שאמרה הגמרא במסכת פסחים (כה א), שאף שמותר להשתמש לצורך רפואה בכל איסורי הנאה, כגון חמץ בפסח ערלה וכדומה, מכל מקום אסור להתרפאות מעבודה זרה. והרי שם אינו "עובד" עבודת כוכבים אלא להנאת עצמו הוא עושה.

וכן ממה שאמרה הגמרא לקמן "תמות ואל תספר עמו מאחורי הגדר", וגם שם הוי לצורך הנאה.

וביותר מוכח כן משפיכות דמים, שאמרו שאסור לו להרוג על מנת שלא ייהרג. ושם בודאי מתכוין להנאת עצמו — לינצל ממיתה.

והרמב"ן מאריך להביא עוד ראיות. ולדעת הרמב"ן, מה שחילקה הגמרא בנעמן בין בצינעה לפרהסיה, הוא רק בבן נח ולא בישראל.

דעת הרמב"ם (פרק ה' מהלכות יסודי התורה הלכה ב') היא כהרמב"ן.

מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג, האם מותר לו

ומתריך: משום דלא נקרא "שעת הגזירה", אלא אם המלך גוזר כן רק על היהודים, אבל אחשוורוש גזר: "ויקבצו את כל נערה בתולה בכל מדינות מלכותך", והיתה הגזירה על כל האומות.

22. בחידושי הר"ן מוסיף ביאור: מאחר שאפשר לאנוס אותה בעל כורחה, ולעשות בה מעשה, מה תועיל אם מוסרת עצמה להריגה — הרי לא יהרגה, אלא שיעשו בה מעשה בעל כורחה.

23. מה שתריך רבא, שאם הגוים עושים כן להנאת עצמן, אין חייבים למסור את הנפש, האם נאמר גם בעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים?

רבינו זרחיה הלוי בספרו בעל המאור, סובר, שאין חייבים למסור את הנפש.

וראייתו היא מאסתר, שעל קושיא זו תירץ רבא: "הנאת עצמן שאני".

ועוד ראיה הביא מקוואקי ודימוניקי שהם חלק מחלקי עבודה זרה, ורבא הביא משם ראיה, שמותר בהנאת עצמן.

הרמב"ן חלק עליו, וסובר שמה שהתירו מטעם הנאת עצמן, הוא רק בשאר עבירות כשהעבירה היא פרהסיה, ועל כך ביאר רבא שאין מתכוונים להעבירנו על הדת.

אבל שלש העבירות החמורות, אסורות מפני חומרתן בעצמן, ולא הותרו אף אם הגוים מתכוונים להנאת עצמן.

דאי לא תימא הכי, אם לא תחלק בין כשהגוי מתכוין להעביר על הדת, לבין כשמתכוין להנאת עצמו, קשה —

הני קוואקי ודימוניקי מיני כלי נחושת, שנותנים בהם גחלים גבוהין, ועומדין לפני שולחן מלכים להתחמם כנגדן —

היכי יהיבינן להו איך אנו נוהגים לתת להם, הרי הפרסיים צריכים אותם לחוק עבודת כוכבים, ולמה אין אנו מקדשים את ה', למסור את הנפש —

אלא, מוכרח לומר, כיון שאינם מתכוונים

להעביר על הדת, ואינם מצווים עלינו לעבוד עבודת כוכבים אתם, אלא עושים כן להנאת עצמן שצריכים לאותו הכלי לצורך פולחנם, ואופן זה שאני, שונה, ואין חייבים למסור את הנפש —

הכא נמי כן הדבר באסתר, כיון שהתכוון להנאת עצמן [עצמו] — שאני, ולא היתה חייבת למסור את נפשה.

וחילוק זה — אזדא הולך רבא לטעמיה לשיטתו, שאמר כן בענין אחר.

דאמר רבא: עכו"ם גוי דאמר ליה להאי

להחמיר על עצמו וליהרג?

כתב הרמב"ם (שם): "כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג, ונהרג ולא עבר — הרי זה מתחייב בנפשו".

ויש ראשונים חולקים עליו.

וכתב הנמוקי יוסף, מכל מקום, אם הוא אדם גדול חסיד וירא שמים, ורואה שהדור פרוץ בכך — רשאי לקדש את ה', ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה, כדי שיראו העם ליראה את ה' ולא יתנועעו בכל לבם.

ולכן מסרו עצמם חנניה מישאל ועזריה למיתה, אף שלא נאנסו להשתחות לעבודת כוכבים, כי צלם נבוכדנצר לא היה אלא אנדרטי לכבוד המלך. אלא שעשו כן, כי רוב העם טעו, וסברו שהוא עבודת כוכבים.

והקשה "התורת חיים": אם כן אסתר הצדיקה למה לא החמירה למסור נפשה? ומתרץ, שידעה שממנה תצמח נס לכלל ישראל. עיין שם שהאריך.

מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור, אם עבר מה דינו?

כתב הרמב"ם (שם): "וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור — ועבר ולא נהרג, הרי זה מחלל את

ה'. ואם היה בעשרה מישראל, הרי זה חילל את ה' ברבים, ובטל מצות עשה — שהיא קידוש ה', ועבר על מצות לא תעשה — שהיא חילול ה'.

ואף על פי כן, מפני שעבר באונס — אין מלקין אותו, ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין, אפילו הרג באונס. שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו ובעדים והתראה.

שנאמר בנותן מזרעו למוֹלך: ונתתי אני את פני באיש ההוא. מפי השמועה למדו: ההוא — לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה.

ומה אם עבודת כוכבים שהיא חמורה מן הכל — העובד אותה באונס אינו חייב כרת, ואין צריך לומר מיתת בית דין, קל וחומר לשאר מצות האמורות בתורה.

ובעריות הוא אומר: ולנערה לא תעשה דבר. אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלך הרשע, ואינו עושה — הנה הוא ככלב השב על קיאו, והוא נקרא עובד עבודת כוכבים במזיד, והוא נטרד מן העולם, ויורד למדרגה תחתונה של גיהנם".

האם חייבים למסור את הנפש על אביזריהו של שלש העבירות החמורות?

מצווה על קדושת השם?

ופשטינגן: **אמר אביי: תא שמע שנינו ברייתא: שבע מצוות נצטוו בני נח.**

ואם איתא אם אכן מצווה בן נח על קדושת ה' — **תמני הויין**, ישנן שמונה מצוות, כי ניתוסף עליהן מצוות קידוש ה'.

הרי שאינו מצווה על קדושת ה'.

ודחינן: **אמר ליה רבא:** אין מברייתא ההיא ראייה, ויתכן לומר כי מה שבני נח מצווים על שבעת המצוות, **אינהו הן וכל אבזרייהו** פרטיהם, כלומר, על כל פרטי המצווה נצטוו, וכשם שנצטוו על עבודת כוכבים, כן נצטוו על קדושת ה', שהיא חלק מחלקי המצווה.

וכן בעריות ושפיכות דמים שבני נח נצטוו עליהם, ושייך בהם קידוש ה', נצטוו בכל פרטיהם, וחייבים לקיימם, ואסור להם לבטלם אף אם ייהרגו עליהם.

ומהברייתא אין ראייה.

ומבררת הגמרא: **מאי הוי עלה**, מה יש להביא ראייה לפשוט את האיבעיא.

ופשטינגן: **אמר רב אדא בר אהבה: אמרי בי**

ישראל: "קטול אספסתא בשבתא קצור עשב מאכל בהמה בשבת [שהיא מלאכת קוצר] ושדי לחיותא ותן לבהמותי, [כלומר, שמתכוין להנאת עצמו] ואי לא תעשה כן — קטילנא לך "אהרגך" !

פוסק לו רבא: **ליקטיל**, יקצור האספסת, ולא לקטליה ולא ייהרג. ואינו מוסר את נפשו.

אבל, אם הגוי אומר לו: **"קצור אספסת ושדי לנהרא וזרוק אותה לנהר! ואם לא אהרגך"**, אז, **ליקטליה** ימסור עצמו למיתה, ולא ליקטול ואל יקצור.

מאי טעמא? אין הגוי מתכוין להנאת עצמו, אלא, **לעבורי מילתא קא בעי** רוצה להעבירו על הדת. ואם היה באופן שחייבים למסור את הנפש על שאר עבירות, כגון: פרהסיה, או שעת השמד חייב למסור את הנפש.

בן נח — גוי, מצווה על איסור עבודת כוכבים, והוא אחד משבע מצוות בני נח.

הגמרא מבררת, אם חייב למסור את עצמו להריגה, אם אונסים אותו לעבוד עבודת כוכבים⁽²⁴⁾.

בעו מיניה שאלו תלמידיו **מרבי אמרי:**

בן נח — מצווה על קדושת השם, או — אין

הנאה מעבודת כוכבים.

24. ה"ערוך לנר" מבאר דעת רש"י שהאיבעיא היא רק על עבודת כוכבים [אבל מדברי רש"י ד"ה אבזרייהו לא משמע כן, עיי"ש היטב]. וכן סובר הרמב"ם (פרק י' מהלכות מלכים הלכה ב').

אבל היד רמ"ה מבאר שהאיבעיא היא על כל

כתבו הראשונים הר"ן והמאירי, ונפסק בשולחן ערוך (יורה דעה סימן קנ"ז סעיף א ברמ"א) שחייבים למסור את הנפש אף על הלאווין שבהם.

וראייתם היא, ממה שאמרו (בעמוד הבא): **"תמות ואל תספר עמו מאחורי הגדר"**.

וכן ממה שאמרו במסכת פסחים שאין מתרפאין מעצי אשירה, שהוא רק לאו של איסור

בישיבת רב:

כתיב (מלכים ב ה): בעת שאלישע ריפא את נעמן שר צבא מלך ארם מצרעתו, ונעמן קיבל על עצמו לא לעבוד עבודת כוכבים, אמר לאלישע:

"לדבר הזה יפלה ה' לעבדך, בבוא אדוני [מלך ארם] בית רימון להשתחוות שמה, והוא נשען על ידי והשתחוייתי [והנני אנוס להשתחוות עמו]."

היינו, נעמן התנצל על שהוא "אנוס" לעשות כן.

וכתיב וכתוב שם: **"ויואמר לו [אלישע]: לך לשלום."**

כלומר: שהסכים לו.

ואף שלא היה מחוייב להתנגד לו ולהוכיחו, כי מצות תוכחה שייכת רק בישראל, כמו שנאמר (ויקרא יט): "הוכח תוכיח את עמיתך" — ולא את הגוי — מכל מקום, למה הסכים לו?

עוה-א **ואם איתא** ואם יש לבן נח חיוב למסור את עצמו להריגה — **לא לימא ליה**, לא יאמר לו: "לך לשלום", ולמה הודה לו?

מוכח שאין על בן נח חיוב למסור את עצמו על קדושת ה'.

הגמרא דוחה את הראיה: כיון שנעמן ה"אנוס" השתחוה בצניעה, כי לא היו ישראלים בבית רימון, ואף בני ישראל לא נצטוו אלא לקדש את ה' בתוך בני ישראל, ולא בין גוים⁽¹⁾.

הא בצניעה נעמן עשה כן בצניעה, לכן לא היה חייב למסור עצמו להריגה, **הא בפרהסיה**, שאלתינו היתה על פרהסיה, אם חייב למסור את עצמו, ואי אפשר לפשוט מנעמן שהשתחוה בצניעה⁽²⁾.

הגמרא חוזרת לדין ישראל.

שנינו שאחת המצוות שחייבים למסור עליהם את הנפש היא גילוי עריות. ועל כך מספרת הגמרא עובדא.

אמר רב יהודא אמר רב: מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת, לבעול אותה, וחלה מרוב אהבה, עד שהעלה לבו **טינא** נטמטם לבו ונימוק —

ובאו ושאלו לרופאים, ואמרו הרופאים: אין לו תקנה להתרפאות עד שתבעל לו!

בין ישראלים, כי מה הטעם לומר כן, והלוא עשרה גוים הם גם פרהסיה ביחס לבן נח.

אלא, שאצל נעמן לא היה פרהסיה, כיון שכל אלו שבאו בבית רימון השתחוו לעבודת כוכבים, ואינו נקרא פרהסיה.

ואין הכי נמי, בן נח מצווה למסור עצמו אף בין עשרה גוים ה"כופרים" בעבודת כוכבים.

2. זו שיטת רש"י, ולשיטתו לא נפשטה

שבע מצוות בני נח.

ובספר "פרשת דרכים" לבעל ה"משנה למלך" (דרך האתרים דרוש ב) סובר, שלגבי שפיכות דמים לא הסתפקו, ובודאי שחייב למסור עצמו להריגה. כי הסברא: "מאי חזי דדמך וכו' " שייכת גם בבן נח.

1. כן כתב רש"י.

ומוסיף הר"ן, שרש"י לא התכוון לומר דוקא